

Концепція мовлення з тематики національних меншин ПАТ «Національної суспільна телерадіокомпанія України»

Про документ

Концепція мовлення з тематики національних меншин (далі – Концепція) визначає основні напрями й засади роботи ПАТ «Національна суспільна телерадіокомпанія України» щодо якнайповнішого задоволення інформаційних, культурних та освітніх потреб національних меншин, які компактно та дисперсно проживають на території України і має на меті забезпечення прав національних меншин щодо використання мов меншин на усіх платформах Суспільного мовника; сприяння розвитку культурного та мовного розмаїття та збереження самобутності національних меншин; поширення інформації, що сприяє поглибленню міжкультурного діалогу та злагоди в українському суспільстві; інформування на усіх платформах Суспільного про багатонаціональний склад населення України, життя та культуру національних меншин, їх внесок у розбудову українського суспільства; поширення інформації, що сприяє запобіганню дискримінації за етнічною ознакою; розвінчуванню негативних стереотипів, пов'язаних з окремими нацменшинами.

Реалізація концепції не має заперечувати змісту наступних документів: Європейської хартії регіональних мов або мов меншин, Конституції України, Законів України «Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин», «Про Суспільне телебачення і радіомовлення України», «Про телебачення і радіомовлення», «Про національні меншини в Україні», а також інших нормативно-правових актів, які регулюють відносини в цій сфері.

Концепція базується на даних Всеукраїнського перепису населення 2001 року.

Концепція є рамковим документом і визначає основні цілі роботи ПАТ «НСТУ» щодо задоволення інформаційних, культурних та освітніх потреб національних меншин.

У випадку ухвалення Концепції державної етнополітики України чи інших профільних актів законодавства до тексту даної Концепції за затвердженням

Наглядової Ради ПАТ «НСТУ» можуть вноситися зміни та доповнення, також можуть розроблятися додаткові дорадчі документи щодо даної тематики.

Про Суспільне мовлення

Місія ПАТ «Національна суспільна телерадіокомпанія України» (далі – ПАТ «НСТУ», Суспільний мовник) є: *«Захищати свободи в Україні. Надавати суспільству достовірну та збалансовану інформацію про Україну та світ, налагоджувати громадський діалог задля зміцнення суспільної довіри, розвитку громадянської відповідальності, української мови та культури, особистості та Українського народу».*

Розглядаючи національні меншини, як невід’ємну частину Українського народу, Суспільний мовник визначає, що програми про національні меншини та мовами національних меншин є важливими компонентами мовлення для всіх платформ ПАТ «НСТУ».

Український Суспільний мовник є найбільшим незалежним інструментом для забезпечення присутності мов національних меншин у засобах масової інформації. ПАТ «НСТУ» інтегрує у своїй діяльності всі спільноти, соціальні верстви та покоління, включно з представниками різних національних меншин, забезпечуючи при цьому повагу до різних ідентичностей і потреб.

Концепція мовлення з тематики національних меншин, забезпечуючи права національних меншин на використання та розвиток мов національних меншин та сприяння поширенню інформації про розвиток культури національних меншин на усіх платформах Суспільного мовника, не передбачає зменшення уваги до захисту та розвитку української мови та культури. Ці процеси є паралельними, не взаємовиключними, а взаємодоповнюючими. Тільки рівний доступ до перевіреної інформації, розуміння національних особливостей та подолання стереотипів можуть стати основою для єдності Українського народу й зміцнення суспільної довіри. Національні меншини й надалі матимуть право зберігати основоположні елементи своєї ідентичності засобами Суспільного мовника через інформування, аналіз і розповідь про традиції, історію, культуру й побут зовнішній аудиторії (контент про національні меншини) та внутрішній (контент мовами національних меншин).

Суспільне мовлення відповідно до положень розділу «Про контент-стратегію» пропонує розповсюджувати контент для і про національні спільноти на різних рівнях:

- **регіональне мовлення** – для забезпечення потреб національних меншин, зокрема мовних потреб, що компактно проживають на певній території;
- **загальнонаціональне мовлення** – для забезпечення потреб національних меншин, які проживають дисперсно або є новітніми спільнотами, та для поширення інформації для загальної аудиторії про національні меншини, їх здобутки та проблеми, суспільно-важливі теми.

Суспільне мовлення відповідно до стратегії розвитку прагне до конвергентності платформ, а це означає, що увесь продукт, виготовлений в оновленій структурі ПАТ «НСТУ», має бути адаптованим до всіх доступних мовнику платформ – телебачення, радіо, цифрової платформи.

Ризики, що постають перед Суспільним мовленням:

- недофінансування всупереч Закону України «Про Суспільне телебачення і радіомовлення України» (у 2018 році ПАТ «НСТУ» профінансовано лише на 50%);
- тривале неефективне використання ресурсів – технічних і кадрових;
- вимоги до реанімаційних заходів щодо повернення довіри аудиторії;
- невідповідність сучасним критеріям якості контенту;
- загрози інформаційній безпеці країни.

Завдання Концепції

Суспільне мовлення України взяло на себе обов'язок слугувати Українському народові в усьому його різноманітті, зокрема національним меншинам, які можуть не мати доступу до послуг комерційного ринку для забезпечення своїх інформаційних та культурних прав. В умовах інформаційної війни для протистояння пропаганді й непоширенню мови ворожнечі Суспільний мовник, як найбільший незалежний медіамайданчик, має неупереджено демонструвати стан міжнаціональних відносин в Україні і слугувати консолідації суспільства. Тому повноцінне фінансування ПАТ «НСТУ» має стати пріоритетом державної політики й відображенням усіх зобов'язань, які взяло на себе Суспільне мовлення для якісного виконання своїх завдань.

Згідно з Всеукраїнським переписом населення 2001 року понад 130 національних меншин проживають в Україні. І одними з пріоритетних завдань Концепції Суспільного мовника, через її план реалізації, запобігати потенційним конфліктам на етнічному ґрунті всередині держави, надавати

майданчик для діалогу й створювати програми з просвітницькою функцією. Це важливо для суспільної злагоди та чесного, точного, безстороннього представлення тем національних меншин в ефірі Суспільного мовника.

Також серед завдань Суспільного мовника в межах реалізації Концепції мовлення з тематики національних меншин можна виділити такі:

- інформувати на регіональному рівні мовами нацменшин про події в регіоні, країні та світі, українською — про події пов'язанні з життям нацменшин на регіональному та загальнонаціональному рівні;
- створювати майданчик для діалогу на суспільно-політичні теми із залученням представників нацменшин, як невідомої частини українського суспільства;
- допомагати формуванню відкритого громадянського суспільства;
- підтримувати повагу до культурного різноманіття;
- провадити просвітницьку діяльність;
- зберігати культурну спадщину нацменшин;
- пропагувати засади недискримінації за етнічною ознакою;
- сприяти збереженню й використанню мов національних меншин;
- підтримувати міжкультурне порозуміння та соціальну інтеграцію всіх членів суспільства.

Про принципи

Принципи, описані в цьому документі, мають стати формулою професійності для всіх, хто працює в ПАТ «НСТУ» з тематикою нацменшин. На етапі розробки ідеї команда, що працює над програмою, має детально проаналізувати всі питання, пов'язані з цією темою. Пріоритет – у виваженій подачі суперечливих тем з урахуванням різних точок зору.

Будь-який контент в ефірі Суспільного мовника має відповідати всім стандартам Редакційного статуту ПАТ «НСТУ». Окрім цього, кореспонденти, автори проектів, редактори й продюсери програм мають дотримуватися таких принципів:

- сприяти рівному відображенню представників різних національних меншин у сфері економічного, соціального, політичного та культурного життя України;

- враховувати потреби та запити самих національних меншин на створення та висвітлення певного контенту в межах редакційних стандартів Суспільного;
- утримуватися від дискримінації та не використовувати мову ворожнечі;
- залучати представників різних етнічних спільнот до обговорення важливих суспільних подій регіону та країни;
- забезпечувати відкритість платформ мовлення;
- зміцнювати й популяризувати міжкультурний діалог;
- підтримувати мовне та культурне розмаїття;
- захищати самобутність і свободу вираження поглядів, що не порушують прав інших;
- забезпечувати неупереджене та рівне ставлення до різних національних меншин щодо можливості до забезпечення своїх інформаційних та культурних прав.

Про наявні редакції нацменшин та основні аспекти мовлення з тематики нацменшин

Згідно з даними Всеукраїнського перепису населення 2001 року найбільш чисельними національностями, окрім українців, є азербайджанці, болгари, білоруси, вірмени, гагаузи, греки, грузини, євреї, кримські татари, молдавани, німці, поляки, роми, росіяни, румуни, татари, угорці (наведено у алфавітному порядку).

Місця компактного проживання національностей: Закарпатська, Львівська, Чернівецька, Житомирська, Одеська, Миколаївська, Херсонська, Запорізька, Дніпропетровська, Донецька області, АР Крим

Вживання російської мови на Суспільному мовнику регламентують чинне законодавство, Редакційний статут ПАТ «НСТУ», а також Концепції мовлення УЛ: ДОНБАС і УЛ: КРИМ. Платформи УЛ: ДОНБАС і УЛ: КРИМ мають статус регіональних мовників спеціального призначення, який передбачає, що вони працюють не за звичайною концепцією регіонального мовлення, однаковою для всіх інших регіональних філій, а матимуть кожен свою концепцію, що розроблятиметься з потреб регіонів, що частково чи повністю знаходяться під окупацією.

Забезпечення прав нацменшин, що перебувають на тимчасово окупованих територіях не обмежується вищезгаданими платформами. Інформація про кримських татар на рівних умовах з іншими корінних народами та всіма національними меншинами, що перебувають на окупованих територіях має висвітлюватися та заслуговує особливої уваги Суспільного мовника. Окремим майданчиком для доступу до інформації, місцем, де представлено інтереси кримських татар та інших національностей півострова, а також скарбницею національної пам'яті кримських татар та інших національностей став канал UA: КРИМ. Концепція мовлення UA: КРИМ забезпечуватиме потреби у мовленні кримськотатарською мовою вищезгаданої спільноти в межах Суспільного мовника.

Окремі редакції, що мовлять мовами національних меншин у структурі ПАТ «НСТУ» є у складі Закарпатської, Чернівецької та Одеської регіональних дирекцій (РД). Загалом на Суспільному мовнику України виробляють теле- та радіопроеграми наступними мовами серед яких: гагаузька, болгарська, молдавська, румунська, німецька, русинська, ромська, російська, угорська й словацька, польська, кримськотатарська.

Закарпатська РД. За даними Всеукраїнського перепису населення 2001 року на території Закарпатської області проживають представники понад 100 національностей і народностей. Найбільш численні національності – угорці (12,1%), румуни (2,6%), росіяни (2,5%). У складі Закарпатської РД мовлення ведеться угорською, румунською, російською, ромською, русинською, словацькою, німецькою мовами. У складі РД 5 профільних редакцій. Загалом в ефір Закарпатської РД виходить 14 телевізійних і 13 радійних програм мовами нацменшин, одна з телепередач титрується українською мовою.

Чернівецька РД. За даними Всеукраїнського перепису населення на території Чернівецької області проживають представники близько 80 національностей і народностей. Найбільш численні національності – румуни (12,5%), молдавани (7,3%), росіяни (4,1%). У складі Чернівецької РД працює одна редакція мовами національних меншин – румунська. Вона виготовляє 5 телевізійних і 8 радійних програм. Усі програми транслюють румунською мовою без перекладу або субтитрів.

Одеська РД. Національний склад населення Одеської області представлений 132-ма національностями. Найчисленніші нацменшини – росіяни (20,7%), болгари (6,1%), молдавани (5,0%). В Одеській РД виготовляють програми трьома мовами національних меншин: болгарською, молдавською і

гагаузькою. Загалом в ефір Одеської РД виходить 3 телевізійні програми без перекладу або субтитрів.

Окрім того Житомирський регіональний мовник випускає на радіо програми польською мовою та до недавнього часу були програми чеською мовою.

Зазначені регіональні редакції частково задовольняють інформаційні та культурні потреби тих національних меншин, які проживають компактно на території вказаного регіону. Інформаційний контент є нерегулярним, неможливо прослідкувати відповідність журналістським стандартам суспільно-політичних ток-шоу, культурно-просвітницькі програми через відсутність субтитрування є незрозумілими для носіїв інших мов. Окрім того, програми, що виробляють у цих філіях, не використовують в інших регіонах, і через це не вирішують одного з головних завдань Суспільного мовлення: «Зробити Україну командою».

Про контент-стратегію

Наглядова рада ПАТ «НСТУ», визначаючи основні напрями діяльності на 2017 рік для Суспільного мовлення рекомендувала під час створення «Концепції мовлення з тематики національних меншин», відійти від принципу «культурних резервацій», коли інформація подається здебільшого мовою цієї меншини та розрахована лише на аудиторію з представників саме цієї меншини і зорієнтуватися на «перехресній» стратегії: з одного боку, розкриття проблем і здобутків кожної національної меншини для всього українського суспільства, а з другого, насичення регіонального мовлення мовами національних меншин інформацією про важливі події, проблеми та здобутки в Україні та світі.

Увесь контент, вироблений Суспільним мовником України, як у центральній, так і в регіональних дирекціях, поділяється за напрями: суспільно-політичний, розважальний і просвітницький, якими опікуються відповідні члени правління, а також інформаційний, роботу якого керує незалежна фігура – генеральний продюсер інформаційного мовлення.

Контент мовами національних меншин – регіональне мовлення

Місія регіональних мовників відповідно до стратегії розвитку ПАТ «НСТУ» – об'єднувати різноманітну країну, збільшуючи зацікавленість та обізнаність усіх про своєрідність і неповторність кожної з її частин. Регіональне мовлення виробляє власний унікальний контент, що висвітлює локальні події та не

конкурує із загальнонаціональними мовниками. Перевага регіонального Суспільного мовника – в незалежності від місцевої влади та політичних еліт.

Наразі планується продовжувати роботу у вже наявних редакціях, що мовлять мовами нацменшин в Одесі, Чернівцях та Закарпатті та випускати програми мовами нацменшин, що є на інших філіях і платформах. В умовах повного фінансування розглядається створення нових можливостей для забезпечення інформаційних та культурних потреб нацменшин за запитом у певному регіоні.

Суспільний мовник як важливе джерело збалансованої та неупередженої інформації, а також різних політичних поглядів має забезпечувати національні меншини щоденним інформаційним контентом мовами національних меншин у місцях компактного проживання. Виробництво новин щодня залучає найбільшу кількість ресурсів, тому інтеграція з основним виробничим процесом надасть працівникам редакцій мовами національних меншин доступ до всього технічного потенціалу філії.

Суспільний мовник планує свою діяльність щодо забезпечення мовлення мовами національних меншин виходячи з планування і втілення завдань з різним ступенем часової реалізації – короткотермінових та довготермінових.

Завданням з короткотерміновим строком реалізації має стати регулярне виготовлення **контенту інформаційного напрямку (новини) мовами нацменшин**. Ведучими щоденних новин будуть носії мови національної меншини, які є авторитетними для своєї аудиторії. Інформаційні підрозділи мають приділяти особливу увагу темам, що пов'язані з життям і діяльністю національних меншин. Відповідальність за якість новинного контенту лежить на шеф-редакторі новин відповідної філії за умови своєчасного та повного інформування представником редакції національних меншин.

Наскрізна комунікація під час виготовлення **суспільно-політичного контенту** – як на рівні взаємодії з регіональними редакторами суспільно-політичного мовлення, так і безпосередньо з генеральним продюсером напрямку дасть можливість підвищити якість контенту. Важливо звернути увагу на те, що центральна дирекція слідкує виключно за дотриманням журналістських стандартів, може надавати рекомендації тільки після детального аналізу програми й не втручається в щоденну редакторську роботу. Суспільно-політичні ток-шоу мовою нацменшин (або українською мовою залежно від гостей і тематики ефірів), як правило, мають виходити щотижнево в рамках проекту «Тема дня» і згідно з урахуванням важливості теми та за запитом працівників редакцій нацменшин. Остаточне рішення приймає редактор філії.

Відповідальність за якість цього контенту лежить на випусковому редакторі суспільно-політичного мовлення відповідної філії.

Контент просвітницького та розважального напрямку мовами національних меншин у структурі ПАТ «НСТУ» визначає три нові формати.

Перший – залучення працівників редакцій мовами національних меншин до створення і ведення рубрик у щоденних ранкових шоу Закарпатської, Чернівецької та Одеської філій у прямому ефірі (з урахуванням формату й аудиторії ранкового шоу).

Другий – виробництво нової щотижневої програми про культуру, мову, історію та традиції у записі мовою національної меншини з українськими субтитрами.

Третій – використання музичних творів мовою національних меншин в ефірі регіональної філії за умови чіткого дотримання законодавства у сфері авторських прав.

Усі типи програм мають пройти експертизу в генеральних продюсерів напрямів на предмет відповідності вимогам просвітницького і розважального мовлення ПАТ «НСТУ». Питання використання захищених авторським правом творів має узгоджуватися з юридичним департаментом.

План впровадження визначених завдань передбачає послідовність дій і відповідне фінансування на кожному етапі, враховуючи загальний контекст суспільних змін:

- інтеграція редакцій мовами національних меншин в основні процеси філій;
- підвищення кваліфікації працівників редакцій мовами національних меншин;
- покращення технічного ресурсу філій.

За умови достатнього фінансування ПАТ «НСТУ» ставить перед собою завдання із середнім ступенем реалізації, що полягатиме у відкритті додаткових редакцій мовами національних меншин у складі журналістської одиниці в Маріуполі (контент грецькою мовою), Житомирі (поновлення контенту чеською мовою), Львові (контент польською мовою) для налагодження тісної інформаційної співпраці між зазначеними національними спільнотами й забезпечення відповідних філій контентом просвітницького і розважального напрямку мовами національних меншин в одному з доступних

форматів. Відбір на ці посади проведуть на конкурсній основі із залученням до кастингу представників відповідної національної меншини.

Контент про національні меншини – регіональне мовлення

Окрім контенту мовами національних спільнот, Суспільний мовник буде підтримувати виробництво програм про національні спільноти. Це теперішні й нові програми, головне завдання яких – популяризувати міжетнічний діалог, повагу до різних національних спільнот, а також знайомити глядачів із культурою, традиціями, історією та сучасністю національних меншин, які проживають на території України. Мова таких програм – українська, герої таких програм можуть розмовляти рідною мовою із субтитруванням або синхронним перекладом українською.

Суспільне мовлення ставить за мету задоволення інформаційних та культурних потреб не лише національних меншин, що проживають компактно, але й тих меншин, що проживають дисперсно на всій території України або є новітніми спільнотами. В умовах відсутності досліджень з актуалізованими даними у сфері національного складу країни ПАТ «НСТУ» пропонує провести додатковий творчий відбір проектів для всіх регіонів України з цієї тематики з метою визначення потреб спільнот у кожному регіоні. За результатами конкурсу – налагодити співпрацю й відібрати найкращі команди для залучення в роботу координаційного центру мовлення національних меншин.

Контент про національні меншини – загальнонаціональне мовлення

Одним із завдань Суспільного мовлення — поширювати інформацію про національні меншини України, їх культуру, здобутки та проблеми для загальнонаціональної аудиторії.

Задля реалізації цього завдання ПАТ «НСТУ» планує створити координаційний центр мовлення національних меншин у центральній дирекції.

Координаційний центр

Координаційний центр стане місцем, до якого з усіх куточків України буде надходити інформація про найважливіші для кожної спільноти події, виклики та проблеми національних спільнот. За поданням координаційного центру загальнонаціональний мовник буде створювати програми вищої якості, позаяк володіє кращим обладнанням і має в своєму арсеналі фахові кадри, які

проблематично знайти в регіонах (наприклад, режисерів або операторів-постановників для знімання документальних фільмів). До співпраці з координаційним центром планується залучити регіональних працівників Суспільного мовника та представників національних меншин.

Регіональні редакції, що мовлять мовами національних меншин не входять до складу координаційного центру в центральній дирекції та залишаються окремими структурними підрозділами в складі регіональних філій.

Центральна редакція: м. Київ

Функції: збирає та аналізує інформацію від регіональних представників, співпрацює зі спільнотами в питання забезпечення інформаційних та культурних потреб на Суспільному мовнику, розробляє календарно-тематичний план на рік, співпрацює з Департаментом закордонного співробітництва для пошуку додаткового фінансування коштом грантів.

Склад: редакторська група.

Про очікувані результати

Після затвердження концепції буде розроблено детальний план реалізації даної концепції та описані шляхи досягнення поставлених у концепції цілей.

Впровадження Концепції в повному обсязі сприятиме створенню єдиного інформаційного простору і забезпеченню всіх необхідних умов для реалізації мовних і культурних прав представників національних меншин у сфері медіа.

У Закарпатській, Чернівецькій та Одеській філіях буде створено / оновлено й запущено програми мовами національних меншин у форматах, визначених цим документом.

Залучення до співпраці із Суспільним мовником фахових журналістів у Маріуполі, Житомирі та Львові дасть змогу задовольнити інформаційні й культурні потреби грецької, чеської та польської спільнот.

Відкритий творчий відбір проектів про національні меншини на замовлення ПАТ «НСТУ» дасть змогу різним етнічним спільнотам реалізувати потреби в медіа через регіональні філії.

Створення координаційного центру дасть змогу:

- покращити комунікацію, забезпечивши прямий доступ організацій, що представляють національні меншини, до відповідальних за цю тематику співробітників;

- покращити якість контенту про національні меншини, виробленого на загальнонаціональному рівні для розміщення на всіх платформах ПАТ «НСТУ»;
- гарантувати прозоре використання бюджетних і грантових коштів.

Принцип того, що держави мають підтримувати телерадіомовлення мовами меншин на суспільних мовниках, відображений у низці міжнародно-правових документів. Таким чином, належне фінансування Суспільного мовника, визначене Законом України «Про Суспільне телебачення і радіомовлення України», є запорукою своєчасної реалізації викладених у Концепції завдань і засад, забезпечення інформаційних прав і вільного розвитку мовної та культурної самобутності національних меншин України.

Голова Наглядової ради

Т. Я. Лебедєва

Секретар Наглядової ради

В. В. Міський